

Niedostateczna kapitalizacja

– zarys głównych implikacji podatkowych w zakresie finansowania dłużnego podmiotów powiązanych

Katarzyna Kunka
menedżer Deloitte Doradztwo Podatkowe Sp. z o.o.

Łukasz Starosta
konsultant Deloitte Doradztwo Podatkowe Sp. z o.o.

Polskie regulacje w zakresie prawa podatkowego różnicują traktowanie dwóch głównych sposobów finansowania spółek kapitałowych – z jednej strony finansowania dłużnego (głównie za pomocą pożyczek), a z drugiej strony za pomocą zwiększenia kapitałów własnych. Znajomość skutków podatkowych związanych z poszczególnymi sposobami finansowania może być ważnym czynnikiem mającym wpływ na wybór najbardziej efektywnej metody zgodnej ze strategią gospodarczą przyjętą przez dany podmiot. Celem niniejszego artykułu jest omówienie aktualnie obowiązujących regulacji w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) sankcjonujących finansowanie dłużne pomiędzy podmiotami powiązаныmi, zwane powszechnie niedostateczną kapitalizacją.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że samo udzielenie pożyczki czy też dokonanie jej spłaty nie powinno rodzić konsekwencji na gruncie CIT¹ w zakresie kwoty głównej pożyczki (będzie ona neutralna podatkowo, tj. nie będzie ani przychodem dla spółki otrzymującej pożyczkę, ani kosztem uzyskania przychodów po stronie pożyczkodawcy).

Z kolei odsetki otrzymywane przez pożyczkodawcę z tytułu udzielonej pożyczki stanowią przychód podatkowy w dacie ich otrzymania lub kapitalizacji; przychodu dla celów podatkowych nie stanowią w myśl regulacji CIT odsetki naliczone (art. 12 ust. 4 pkt 2 ustawy o CIT²). Z kolei po stronie spółki będącej pożyczkobiorcą, rozstrzygnięcia wymaga kwestia zaliczenia do kosztów uzyskania przychodów odsetek od otrzymanej pożyczki. W pierwszej kolejności, aby odsetki takie mogły zostać potraktowane jako koszty uzyskania przychodów, powinny wypełniać przesłanki z art. 15 ust. 1 ustawy o CIT, tj. poniesienie przedmiotowych kosztów powinno pozostawać w związku z uzyskiwanymi przychodami lub w związku z dążeniem do zabezpieczenia lub zachowania istniejących źródeł przychodów. Ponadto odsetki te nie mogą mieścić się w negatywnym katalogu wydatków niestanowiących kosztów uzyskania przychodów, określonym w art. 16 ust. 1 ustawy o CIT. Należy zwrócić uwagę na to, że koszty uzyskania przychodów nie stanowią odsetki naliczone, lecz niezapłacone (względnie skapitalizowane) należy rozpatrywać pod kątem prawa do zaliczenia ich do kosztów uzyskania przychodów.

Należy przy tym zauważyć, że w ustawie o CIT zostały sformułowane ograniczenia dotyczące tzw. niedostatecznej kapitalizacji, mające na celu *de facto* ograniczenie stosowania dłużnej metody finansowania w ramach podmiotów powiązanych w związku z ograniczeniem możliwości zaliczenia do kosztów uzyskania przychodów części (lub skrajnie całości) odsetek wypłacanych na rzecz określonych podmiotów powiązanych w rozumieniu tych przepisów.

Obecnie na podstawie przepisów o tzw. niedostatecznej kapitalizacji (art. 16 ust. 1 pkt 60 oraz 61 ustawy o CIT) potrącalność kosztów z tytułu odsetek płaconych na rzecz określonych podmiotów powiązanych jest ograniczona w zakresie odsetek od pożyczek³ udzielonych spółce przez⁴:

- podmiot posiadający bezpośrednio lub pośrednio nie mniej niż 25% udziałów (akcji) tej spółki albo udzielonych łącznie przez podmioty posiadające łącznie bezpośrednio lub pośrednio nie mniej niż 25% udziałów (akcji) tej spółki, lub

¹ W ramach niniejszego artykułu omawiane są skutki finansowania spółek kapitałowych będących podatnikami CIT.

² Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r., poz. 851 ze zm.).

³ Zgodnie z art. 16 ust. 7b ustawy o CIT przez pożyczkę, o której mowa w ust. 1 pkt 60 i 61 oraz art. 15c, rozumie się każdą umowę, w której dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy; przez pożyczkę tę rozumie się także kredyt, emisję papierów wartościowych o charakterze dłużnym, depozyt nieprawidłowy lub lokatę pochodnych instrumentów finansowych nie uważa się za pożyczkę w rozumieniu tego przepisu. Jednocześnie, zgodnie z art. 15c ust. 8 ustawy o CIT, przez odsetki od pożyczki, o których mowa w art. 15c oraz w art. 16 ust. 1 pkt 60 i 61, rozumie się wszelkie poniesione na rzecz pożyczkodawcy koszty związane z uzyskaniem i korzystaniem z pożyczki, o której mowa w art. 16 ust. 7b (odsetki, opłaty, prowizje, premie), a także opłaty z tytułu opóźnionej zapłaty zobowiązań.

⁴ Przepisy ustawy o CIT w powyższym brzmieniu obowiązują od 1 stycznia 2015 r.; nie dotyczą co do zasady pożyczek udzielonych i otrzymanych przed tym dniem.

- inną spółkę, jeżeli w obu tych spółkach ten sam podmiot bezpośrednio lub pośrednio posiada nie mniej niż po 25% udziałów (akcji).

Należy przy tym wskazać, że przepisy ograniczające możliwość zaliczenia odsetek do kosztów uzyskania przychodów znajdują zastosowanie, jeżeli wartość całkowitego zadłużenia spółki otrzymującej pożyczkę wobec spółki udzielającej pożyczki oraz wobec innych podmiotów posiadających bezpośrednio lub pośrednio nie mniej niż 25% udziałów (akcji) spółki otrzymującej pożyczkę, uwzględniającego również zadłużenie z tytułu pożyczek, przekroczy wartość kapitału własnego⁵ spółki otrzymującej pożyczkę. W takim wypadku z kosztów uzyskania przychodów wyłączeniu podlegają zapłacone odsetki w proporcji, w jakiej wartość zadłużenia przekraczająca wartość kapitału własnego spółki pozostaje do całkowitej kwoty tego zadłużenia, określonej na ostatni dzień miesiąca poprzedzającego miesiąc zapłaty odsetek od pożyczek.

Należy jednocześnie wskazać, że od 1 stycznia 2015 r. istnieje możliwość dokonania przez spółki, które otrzymały pożyczkę lub pożyczki od wymienionych podmiotów powiązanych, wyboru stosowania tzw. metody alternatywnej w zakresie zaliczenia do kosztów uzyskania przychodów odsetek od pożyczek. Rozwiązanie to znajduje odzwierciedlenie w art. 15c ustawy o CIT. Dokonanie wyboru w tym zakresie wymaga złożenia zawiadomienia w formie pisemnej do naczelnika urzędu skarbowego w ustawowym terminie oraz po dokonaniu takiego wyboru powinno być stosowane przez okres minimum trzech lat podatkowych. W takim wypadku zaliczeniu do kosztów uzyskania przychodów w roku podatkowym do kosztów odsetki od pożyczek (udzielonych zarówno przez podmioty powiązane, jak i niepowiązane), w wysokości nieprzekraczającej wartości odpowiadającej iloczynowi wartości stopy referencyjnej NBP obowiązującej w ostatnim dniu roku poprzedzającego rok podatkowy, powiększonej o 1,25 punktu procentowego i wartości podatkowej aktywów w rozumieniu przepisów o rachunkowości. Wartość odsetek od pożyczek podlegająca zaliczeniu w roku podatkowym do kosztów uzyskania przychodów nie może być jednak wyższa niż wartość odpowiadająca 50% zysku z działalności operacyjnej, ustalonego za dany rok podatkowy zgodnie z ustawą o rachunkowości (z pewnymi wyjątkami przewidzianymi w art. 15c ust. 5 dotyczącymi banków oraz instytucji finansowych). Tym samym, w razie dokonania wyboru stosowania zasad wynikających z art. 15c, także odsetki płacone z tytułu finansowania pozyskanego od podmiotów niepowiązanych (np. kredytów bankowych) również będą podlegać wymienionym zasadom, ograniczającym potencjalnie częściowo kwotę podlegającą zaliczeniu do kosztów uzyskania przychodów.

Dlatego przed dokonaniem wyboru w zakresie stosowania omawianej metody alternatywnej należy przeprowadzić estymację pod kątem efektywności tej metody, w szczególności z uwzględnieniem istniejących oraz planowanych strumieni finansowania spółki.

Na koniec, abstrahując od powyższego, należy również podkreślić, że w wypadku finansowania dokonywanego pomiędzy podmiotami powiązаныmi w rozumieniu regulacji CIT niezbędne jest, aby warunki transakcji odpowiadały warunkom rynkowym, w szczególności w zakresie poziomu oprocentowania odsetek. W przeciwnym razie istnieje ryzyko zakwestionowania warunków transakcji i doszacowania dodatkowego przychodu (dochodu) po stronie podmiotów biorących udział w takiej transakcji, podlegającego opodatkowaniu CIT. ■

⁵ Zgodnie z art. 16 ust. 7h ustawy o CIT wartość kapitału własnego określa się na ostatni dzień miesiąca poprzedzającego miesiąc zapłaty odsetek od pożyczek, bez uwzględnienia kapitałów z aktualizacji wyceny oraz części kapitału własnego pochodzącego z otrzymanych pożyczek podporządkowanych. Wartość tę pomniejsza się o wartość kapitału zakładowego spółki lub funduszu udziałowego w spółdzielni, jaka nie została na ten kapitał lub fundusz faktycznie przekazana lub jaka została pokryta wierzytelnościami z tytułu pożyczek oraz z tytułu odsetek od tych pożyczek, przysługujących wspólnikom wobec tej spółki lub członkom wobec tej spółdzielni, a także wartościami niematerialnymi lub prawnymi, od których nie dokonuje się odpisów amortyzacyjnych zgodnie z art. 16a–16m.